

КОМУНІКАТИВНА ІНТЕНЦІЯ І ТЕОРІЯ МОВЛЕННЄВИХ АКТИВ: ЛІНГВІСТИЧНО-ФІЛОСОФСЬКИЙ КОНТЕКСТ

У статті розглянуто лінгвістичну категорію комунікативної інтенції, що репрезентує психоментальний простір мовної особистості в найбільш релевантних синтаксичних конструкціях, як феноменальне явище з глибоким філософським підґрунтям (Ф. Брентано, Е. Гуссерль, Дж. Остін, Г. Грайс, Дж. Серль та ін.). Тези про те, що інтенційність ініціюється свідомістю, мовний знак використовується для вираження інтенційного стану мовця та змісту, започатковані у філософському дискурсі, виявляються актуальними і для сучасних мовознавчих студій.

Ключові слова: комунікативна інтенція, мовець, психоментальний стан, інтенційний знак, теорія мовленнєвих актів, мовленнєва дія, речення-висловлення.

Сучасна комунікативно зорієнтована лінгвістика не претендує на вичерпний та глибокий аналіз мовних явищ без залучення знань з інших гуманітарних наук. Проблема категорійного статусу комунікативної інтенції, актуалізована у практиці мовознавчих досліджень останніх десятиліть, не може знайти свого вирішення лише у вузькому, суто лінгвістичному ракурсі. Використання напрацювань, приміром, із філософії передбачає всебічний опис інтенційності як феноменального явища у структурі лінгвістично-філософського дискурсу. Зауважмо слухну думку О. Потебні: “Зіставлення граматичних і філософських понять можуть здаватися даремними лише для того, хто вважає, що якість нашої думки для нас самих не залежить від вираження” [12, 8]. Для визначення мовних категорій, як зауважує К. Жоль, необхідно вийти на рівень металінгвістики у сферу філософських питань лінгвістики [7, 166].

Ідеї лінгвофілософських учень були закладені ще у працях античних мислителів: Протагор першим поділив мовлення на чотири види: прохання, питання, відповідь, наказ, називаючи їх мовленнєвими розгалуженнями; Діонісій Фракієць вважав, що мовлення – це поєднання слів, що виражають закінчену думку; відома теза Аристотеля про те, що всяке речення має значення, але не всяке речення є судженням [1, 33-60]. Однак лише всередині ХХ – початку ХХІ ст. у сфері філософських наук, як і у лінгвістиці, починає домінувати комунікативно-дискурсивна парадигма, яка окреслює перехід від “філософії свідомості” до “філософії комунікації” – якісно нового бачення спілкувального процесу в контексті антропоцентризму, визнання людини як суверенної та толерантної особистості, поваги до її прагнень, естетичних потреб та інтенцій.

Ідеї комунікативної філософії стали предметом аналізу в дослідженнях М. Гайдеггера, К.-О.Апеля, Ю. Габермаса, Д. Бьолера, В. Кульмана, П. Ульріха та ін. Лінгвістичний (комунікативно зорієнтований) дискурс представлений працями вітчизняних та зарубіжних мовознавців (Ф. Бацевича, М. Голянич, Н. Гуїванюк, А. Загнітка, М. Мірченка, Т. Радзівської, О. Селіванової; Н. Арутюнної, А. Вежбицької, Г. Золотової, Г. Колшанського, Л. Пісарек, О. Падучевої, І. Сусова, Н. Формановської та ін.). Утім, незважаючи на значні напрацювання у царині комунікативної граматики, ми виразно бачимо коло питань, яке потребує глибокого вивчення, зокрема маємо на увазі обґрунтування статусу комунікативної інтенції як лінгвістичної категорії, визначення типології інтенцій та їх синтаксичних презентацій в україномовному дискурсі. Актуальність комплексного вивчення комунікативної інтенції як невід’ємного компонента повсякденної мовленнєвої діяльності зумовлює вивчення її лінгвістичних основ з урахуванням релевантних філософських, логічних, антропозорієнтованих концепцій.

Мета статті – розглянути інтенцію як феноменологічне явище у філософії та окреслити її місце у теорії мовленнєвих актів.

Поняття “інтенція” прийшло у лінгвістику зі схоластичної філософії у значенні “намір, мета, спрямованість акту свідомості на певний предмет” [17]. В “Антології середньовічної думки” інтенція – це усвідомлена умисність вчинку [2, 562], порівняймо латинське прислів’я “Intendere arcum in” (спрямувати лук на щось; бачити ціль). Філософи вважали цілком прийнятним поділ інтенцій на: першу (intentio prima), яку витлумачували як акт інтелекту, скерований на зовнішній об’єкт (певну річ), та інтенцію другу (intentio secunda) – акт інтелектуальної рефлексії, об’єктом якої виступає зміст мислення [17, 218].

У філософський дискурс інтенційність запровадив австрійський філософ та психолог Франц Брентано, описуючи її як ментальну властивість, акт свідомості, спрямованість на об’єкт. Учений

уважав свідомість сферою інтенційних переживань: у любові – любитися, у ненависті – ненавидитися [14]. Продовжувачем ідей Ф.Брентано називають Е. Гуссерля, котрий розглядав інтенцію як одне з базових понять феноменалізму, вбачав у ньому вияви свідомості та мови [10, 427]. Важливим для розуміння сутності інтенційності видається окреслення дослідником інтенційного зв'язку між значенням і вираженням: *інтенції значення* роблять висловлення осмисленим, *інтенції здійснення* (наповненість інтенції значення) визначають його істинність чи хибність на основі зв'язку з реальним предметом [9]. Саме така позиція “Значення і вираження”, “Значення висловлення у його використанні” (Л. Вітгенштейн) висвітлюється у теорії мовленнєвих актів англо-американських філософів-лінгвістів Дж. Остіна, Г. Грайса, Дж. Серля, які і ввели термін “інтенція” у лінгвістичний дискурс. Зокрема, це зробили Г. Грайс і Дж. Серль, послідовники Джона Остіна, з метою уточнення його ідей щодо іллокутивного рівня мовленнєвого акту.

Теорія мовленнєвих актів, на думку Ю. Караулова, своєю появою ознаменувала певні зрушення від статичної фіксації, від гербарійно-колекційного перерахування мовних засобів, що виражають певні емоційно-психологічні та інтелектуально-оцінні стани мовця (радість, зацікавленість, сумнів тощо) – до динамічного їх вивчення як комплексу мовних засобів, що характеризують людські інтенційності [8, 4]. Новому напрямку в лінгвістиці передували праці відомих філософів та лінгвістів, в яких виразно простежувався пріоритет динамічного, процесуального підходу до вивчення мовної системи, почасти це і дискурсивна парадигма Е.Бенвеніста, теорія висловлення М.Бахтіна, лінгвістична філософія Л. Вітгенштейна, а передусім антропоцентрична концепція В. фон Гумбольдта, в якій стверджувалося, що мова – це не продукт діяльності (*Ergon*), а діяльність (*Energeia*), оскільки являє собою постійно відновлювальну роботу духу, спрямовану на те, щоб зробити звук, який артикулюється, придатним для вираження думки [6, 70]. Починаючи з праць відомого філософа та лінгвіста В. фон Гумбольдта, у мовознавстві утверджується динамічний аспект дослідження мовної системи, поняття “діяльність” поповнює термінологічний апарат лінгвістичних словників, з'являються синонімічні позначення “поведінка”, “акт”, “дія”. Одне з положень теорії мовленнєвих актів якраз і полягає в тому, що мінімальною одиницею людської комунікації виступає не речення чи висловлення, а *здійснення певного акту* (констатація, питання, наказ, вибачення, вдячність, поздоровлення і т.д.).

Основу теорії мовленнєвих актів складають ідеї, викладені Дж.Остіном у курсі лекцій у Гарвардському університеті (1955) та у виданій праці “*How to do things with words*” (“Слово як дія”) (1962). У Дж. Остіна мовленнєвий акт становить трирівневу модель: локуцію (вимова речення з певним смислом та референцією), іллокуцію (цілеспрямованість, комунікативна мета, інтенція) і перлокуцію (вплив на свідомість, поведінку адресата) [11, 92-93]. У мовленнєвому акті як цілеспрямованій діяльності важливою субстанцією виступає мовець, якому належить основна роль у генерації висловлення, формуванні його пропозитивного змісту та іллокутивної сили, визначенні схем взаємодії з адресатом. Характерні особливості мовленнєвого акту викладено в лінгвістичній енциклопедії: “Мовленнєвий акт – базова мінімальна одиниця вербальної комунікації; інтенційно й ситуативно організоване висловлення, що супроводжується відповідними діями мовця, спрямованими на адресата та його реакцію [13, 425]. У наведеній дефініції підкреслюється важливість мовленнєвих дій адресанта у стосунку до адресата, хоча у деяких дослідженнях окремо взятий мовленнєвий акт трактують як “театр одного актора” (Т. Винокур).

У теорії мовленнєвих актів інтенцію розглядають як суб'єктивне значення мовця, а також у контексті іллокутивної сили та мети висловлення. Так, Г. Грайс (1957) вводить поняття “суб'єктивне значення” на позначення того, що конкретний мовець має на увазі під своїм висловленням [18, 378]. Інтенція відображає намір суб'єкта комунікації повідомити про щось, попросити, запитати, тобто передати у висловленні певне суб'єктивне значення. Г.П. Грайс вказує на двозначність терміна “*meaning*”: з одного боку, це стаціонарне об'єктивне значення мовного вираження, з іншого – припущення, тобто значення, яке залежить від суб'єктивних намірів (інтенцій) того, хто використовує мовне вираження у комунікативному процесі [18]. Порівн.: питальне речення – *Хто тобі подарував квіти?*, озвучене мовцем у ситуації кооперативного, врівноваженого спілкування, спрямоване на певну відповідь, аби задовольнити інформаційні прогалини адресанта запиту. Цілком адекватною буде відповідь: *Мама* (тато, брат тощо). У контексті емоційно-оцінного дискурсу така синтаксична конструкція має метафоричне значення, риторичне запитання за своєю суттю виражає докір, огуду: – *Хто тобі подарував квіти? (Ніхто тобі не подарував квіти)*. Інтенційний знак (певна синтаксична конструкція) відображає зміст намірів мовця. Цікаві спостереження у своєму дослідженні постулює В. Ладов: “Спочатку зміст виступає складовою ментального стану суб'єкта і лише згодом переходить в інтенційний зміст знака. Інтенційність мовлення ініціюється свідомістю [9]. З вищеназваних міркувань природно припустити, що комунікативна інтенція становить єдність інтенційного стану мовця (психоментальний простір мовної особистості) та інтенційного знака (синтаксична конструкція, речення-висловлення, дискурс).

П. Стросон у праці “Намір і конвенція в мовленнєвих актах” вважає корисним для мовного аналізу введено Г. Грайсом поняття “суб’єктивне значення” і у своєму дослідженні пояснює його за допомогою наміру (інтенції), виокремлює намір, спрямований на розпізнавання реципієнта, і намір мовця викликати в адресата певну реакцію [16, 136-137]. Дослідник говорить про “відкритість” мовленнєвих намірів, мовець повинен знайти такі засоби, які зробили б його наміри відкритими для сприйняття [16, 141]. Зазначимо, що такий підхід привернув увагу мовознавців до синтаксичних засобів експлікації інтенцій та їх релевантності у певній комунікативній ситуації. Отже, у рамках теорії мовленнєвих актів інтенція ототожнюється з комунікативним наміром мовця і трактується як суб’єктивне значення.

Дж. Серль, відомий теоретик інтенційності, вводить поняття “інтенційного стану”, що, з одного боку, передбачає “іллокутивний вплив на слухача”, а з іншого – виражає ментальне спрямування суб’єкта до дійсності, а отже – стосунок мовця до світу, висловленого, почутого, суб’єктивний погляд на життєві реалії, контекст спілкування [15]. Комунікативна інтенція співвідноситься з вираженням різних інтенційних станів. Мотиваційно-потребова сфера індивіда (термін Л. Орбан-Лембрик) спрямована на експлікацію потреби людини в соціальних контактах та у спілкуванні. Активно взаємодіючи зі світом, з іншими людьми, суб’єкт мовлення прагне досягти взаєморозуміння, налагодити контакт, самореалізуватися. Доречно згадати у цьому ракурсі твердження А. Вежбицької: суспільне життя можна уявити як велику сітку актів мови. Від ранку до вечора запитуємо, відповідаємо, сперечаємося, аргументуємо, обіцяємо, хвалимося, сваримо, скаржимося, відмовляємося, когось хвалимо, дякуємо, звіряємося, докоряємо, робимо зауваження тощо. Від ранку до вечора намагаємося інтерпретувати те, що нам кажуть інші [цит. за 3, 29]. Комунікативний потенціал мовної особистості як носія певних інтенцій, різних психоемоційних станів найяскравіше розкривається у діалогічному дискурсі, динамічному мовному середовищі, що передбачає вільну реалізацію індивідуальних потреб мовця, “безперервний перетин”, контактування з процесами життєдіяльності іншої особистості. Мовленнєвий акт, як зазначає Ф. Бацевич, можна вважати комунікативним, прагматичним стрижнем формальних носіїв інтенцій – висловлень [3, 31].

Перехід від інтенційного стану до мовленнєвого акту здійснюється через вибір релевантного засобу вираження конкретного інтенційного стану. Дж. Остін виділяє з урахуванням перформативних дієслів такі мовленнєві акти: вердиктиви, екзерситиви, комісиви, бехабітиви, експозитиви [13, 119], які відповідають діям і намірам мовця. Дж. Серль класифікує мовленнєві акти на основі іллокутивних сил (інтенцій), які виражають дієслова у мовленнєвому акті. Визначені лінгвістом мовленнєві акти (асертиви, директиви, комісиви, експресиви та декларації) детерміновані телеологічним (цільовим) чинником, оскільки мета – найважливіший елемент іллокутивної сили висловлення [15, 170]. На нашу думку, перформативні висловлення – лише один із засобів експлікації інтенцій мовця. Розгалужена синтаксична система синтаксичних конструкцій – від синтаксеми до складного синтаксичного цілого, дискурсивного висловлення – здатна реалізувати інтенційний потенціал мовця з огляду на комунікативну ситуацію, умови перебігу інтеракції, соціальний статус комунікантів.

Інтенційний компонент присутній у кожній синтаксично значущій конструкції, він детермінує глибинні значення змістової структури речення, увиразнює позицію мовця, його потреби, цільові настанови: спонукати адресата до певної дії-вчинку, до відповіді на поставлене запитання тощо. Речення у теорії мовленнєвих актів експлікує смисловий потенціал, пов’язаний з різними комунікативними настановами адресанта. Як зазначав В. Виноградов: “Речення як основна форма мовного спілкування є водночас і засобом вираження думки для мовця і знаряддям розуміння повідомлюваної думки для слухача” [4, 82].

У теорії мовленнєвих актів інтенцію розглядають і у контексті іллокутивної сили та мети висловлення. Дж. Серль стверджував, що іллокуція як один із складників мовленнєвого акту передбачає втілення у висловленні певної комунікативної інтенції [15, 172]. Комунікативної мети, на переконання Ю. Габермаса, можна досягти лише спільно, вони не даються комусь одному з учасників комунікації, як каузально спричинені наслідки. Іллокутивний результат залежить від раціонально мотивованого порозуміння щодо чогось зі слухачем [5, 290], як-от: – *Що сталося тут, що так усі посоловіли? – Таж Аглая заручилася* (Є. Ярошинська). – *Чому ти все так сидиш в тій норі. Така гарна днина: от вийшла б трохи принаймні до городу!* Ядзя послухала мами і вийшла до городу (Н. Кобринська). Ефективність втілення інтенцій визначається за діями адресата: на запит інформації слідує відповідь, на висловлену пораду – виконання певних мовленнєвих або фізичних дій. Коли між комунікантами відсутній контакт, інтеракція має конфронтаційний, конфліктний характер, напр.: – *Чого лякаєте мене, як хлопчика? – раптом скипає Бондар і весь червоніє. – Не боявся я вас і раніше, а тепер і поготів. Минулося ваше. Навіки. – Не нахваляйся, чортів сину! Ще пуповиною тобі наша земля вилізе* (М. Стельмах).

У сучасних лінгвістичних дослідженнях інтенція розуміють як глобальну настанову мовця

на смисл майбутнього висловлення (Г.Колшанський), мотивацію мовленнєвого акту (Н. Формановська), спрямованість речення на вирішення певного завдання (О. Почепцов), мета висловлення (Я. Хоффманова), потенційний чи віртуальний зміст висловлення (О. Ахманова, І. Магідова); основний текстотвірний чинник, організувальна ланка у змістовій структурі мовленнєвого витвору (І. Сусов) тощо. Нам імпонує розуміння комунікативної інтенції як лінгвістичної категорії, що репрезентує психоментальний простір мовної особистості у найбільш релевантних синтаксичних конструкціях.

Отже, комунікативна інтенція має безпосередній зв'язок із ментальним станом суб'єкта комунікації, з його свідомістю та мисленням, співвідноситься з мотиваційно-потребовою сферою мовця та синтаксичними ресурсами мови. У працях вітчизняних та зарубіжних учених утверджується домінувальна роль інтенцій у життєдіяльності кожної особистості. У філософському контексті дослідники розглядають інтенцію як спрямованість свідомості на певний предмет, ментальний стан. Саме у дослідженнях із філософії були висунуті положення про те, інтенційність ініціюється свідомістю, мовний знак використовується для вираження інтенційного стану та змісту. У лінгвістиці інтенція асоціюється з теорією мовленнєвих актів і витлумачується як суб'єктивне значення мовця, іллокутивна сила висловлення. В окремих працях комунікативна інтенція набуває статусу лінгвістичної категорії, графемні значення якої втілюються в модально-інтенційних реченнєвих реалізаціях, дискурсивних висловленнях, систематизація та ґрунтовний аналіз яких стане предметом наступних наукових розвідок.

Список використаних джерел

1. Античные теории языка и стиля [под общ. ред. и с предисл. О. Фрейденберг]. – М., Л. : Соцэкгиз, 1936. – 344 с.
2. Антология средневековой мысли. Теология и философия европейского Средневековья : [редактор С.Неретина] : В двух томах. Том 2. – СПб : Изд-во РХГИ, 2002. – 636 с.
3. Бацевич Ф.С. Категорії комунікативної лінгвістики: спроба визначення / Ф.С. Бацевич // Мовознавство. – 2003. – №6. – С.25–32.
4. Виноградов В.В. Грамматика русского языка : Синтаксис / В.В. Виноградов. – М. : Изд-во АН СССР, 1954. – Т.2. – Ч.1. – 346 с.
5. Габермас Ю. Дії, мовленнєві акти, мовленнєві інтеракції та життєвий світ / Юрген Габермас // Єрмоленко А.М. Комунікативна практична філософія : [підручник]. – К. : Лібра, 1999. – С.287–324.
6. Гумбольдт фон В. Избранные труды по языкознанию [перевод с нем. яз. под редакц. и с предисл. Г.В. Рамишвили] / В. фон Гумбольдт. – М. : Прогресс, 1984. – 400 с.
7. Жоль К.К. Мысль. Слово. Метафора. Проблемы семантики в философском освещении / К.Жоль. – К. : Наук.думка, 1984. – 304 с.
8. Караулов Ю.Н. Русская языковая личность и задачи ее изучения / Ю.Н. Караулов // Язык и личность. – М. : Наука, 1989. – С.3–8.
9. Ладов В.А. Интенциональность в философии Д. Серла / В.А. Ладов // Режим доступа: <http://www.philosophy.ru/library/ladov/inten2.htm>.
10. Літературознавча енциклопедія: У двох томах. Т.1 / Авт.-уклад. Ю.І. Ковалів. – К. : ВЦ “Академія”, 2007. – 608 с.
11. Остин Дж. Слово как действие / Дж.Остин // Новое в зарубежной лингвистике. – М. : Прогресс, 1986. – Вып. ХУІІ. – С.22–129.
12. Потєбня А.А. Из записок по русской грамматике – М. : Просвещение, 1968. – Т.ІІІ. – 552 с.
13. Селіванова О.О. Лінгвістична енциклопедія / О.О. Селіванова. – Полтава : Довкілля-К, 2010. – 844 с.
14. Сергодеева Е.А. Историко-философский контекст идеи интенциональности у Ф. Brentano // Вестник МГУ. – Серия 6. – Философия. –1996. –№1. –С.68–76.
15. Серль Дж.Р. Классификация иллокутивных актов / Дж.Р. Серль // Новое в зарубежной лингвистике. – М. : Прогресс, 1986. – Вып. ХУІІ. – С.170–194.
16. Стросон П.Ф. Намерение и конвенция в речевых актах / П.Ф. Стросон // Новое в зарубежной лингвистике. – М. : Прогресс, 1986. – Выпуск ХVІІ. – С.131–150.
17. Философия : Энциклопедический словарь / [под ред. А. Ивина]. – М. : Гардарики, 2004. – 1072 с.
18. Grice H. P. Meaning / H. P. Grice // The Philosophical Review. – 1957.– Vol.66. – № 3. – P.377–388.

Summary. The article deals with the linguistic category of communicative intention, which represents the psycho-mental space of a language identity in the most relevant syntactic constructions, as a phenomenon deeply rooted in philosophy (Fr. Brentano, E. Husserl, J. Austen, G. Grice, J. Searle et al.). First introduced in philosophical discourse, set of proofs arguing that intentionality is initiated by consciousness, a speech sign is used to express a speaker's intentional state and a specific meaning,

is valid for modern linguistics.

Key words: *communicative intention, a speaker, psycho-mental state, intention sign, speech acts theory, speech act, sentence-utterance.*

УДК 811.161.2'42

Н.О. Шатілова

СТИЛІСТИЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ЗАГАЛЬНОМОВНИХ ФРАЗЕМ В ІДІОСТИЛІ СИДОРА ВОРОБКЕВИЧА

Стаття продовжує спостереження автора над ідіостилем буковинського письменника С. І. Воробкевича. У статті зацентовано на стилістичному потенціалі загальномовних фразем в ідіостилі автора. Фраземи в мові творів письменника узагальнюють багатовікові спостереження, життєвий досвід народу, серед якого він виріс і жив, виражають його ментальність і своєрідність.

Ключові слова: *ідіостиль, фразема, фраземіка, загальномовна фраземна одиниця, кодифіковані фреземи.*

Українська фраземіка формувалась протягом багатьох століть, акумулюючи в собі життєвий досвід народу. Різномасштабне вивчення фраземного фонду української мови має давні традиції (М. Алефіренко, Н. Бабич, Д. Баранник, С. Бевзенко, Л. Булаховський, І. Гнатюк, О. Демська-Кульчицька, М. Демський, А. Івченко, Г. Їжакевич, В. Калашник, М. Коломієць, Б. Ларін, Ю. Прадід, О. Селіванова, Л. Скрипник, Л. Ткач та ін.). На переконання Н. Бабич, фраземний склад мови – „одне з найбільш переконливих джерел пізнання як психології, так і моралі кожного народу” [1, 94]. У цьому контексті стали одиниці слугують невичерпними зображально-виражальними засобами для художніх текстів, адже роблять їхню мову своєрідною, сповненою народного духу.

Фраземний фонд художніх творів цікавий також для досліджень, сконцентрованих на пізнанні індивідуального стилю письменника. Науковці з'ясовують місце фразем у системі образності та експресивності мови творів окремих майстрів слова (Л. Авксентьев, М. Богдан, Б. Боднар, В. Папіш, В. Ужченко), розглядають фраземіку в системі ідіостилу письменника (Ю. Кохан, Л. Щербачук) тощо. Зокрема, науковий інтерес лінгвістів уже викликало фраземне багатство художніх творів І. Франка, М. Стельмаха, М. Коцюбинського, О. Вишні, О. Гончара, П. Загребельного та ін. Фраземіка мови буковинських письменників у різних аспектах були об'єктом наукових студій Н. Бабич, Н. Гуйванюк, Л. Ткач, Т. Свердан, Г. Кузь та ін. Мета нашої статі – дослідити фраземне багатство різноманітних (поетичних, прозових, драматичних) творів непересічної особистості в розвитку української культури на Буковині – Сидора (Ісидора) Воробкевича (1836–1903), „котрому по Федьковичу загально признає ся перше місце межі буковинськими письменниками” [3, 3].

Мовно-літературна практика С. Воробкевича (літературні псевдоніми – Данило Млака, Демко Маковійчук, Семен Хрін, С. Волох, Морозенко, Іван Іванів з Кіцманя, Сирота з Буковини та ін.) – особлива сторінка в історії української літературної мови. Письменник залишив помітний слід у культурно-громадському житті Буковини, його багатогранна діяльність була взірцем самовідданої боротьби за права, практичну популяризацію та відстоювання статусу українського слова. С. Воробкевич був не лише поетом, прозаїком, драматургом, композитором, фольклористом, педагогом, громадсько-культурним діячем, редактором буковинських часописів, православним священиком, викладачем теологічного факультету Чернівецького університету, а й одним із зачинателів нової української літературної мови на Буковині поряд із Ю. Федьковичем, оскільки вони майже одночасно вступили в боротьбу за утвердження її статусу, сприяли певній консолідації українців у боротьбі за розширення національних прав.

Джерельною базою нашого дослідження послужило тритомне видання творів С. Воробкевича, упорядковане О. Маковеем [5], у передмові до якого зазначено, що тритомник укладений на основі рукописів, що дає змогу вважати тексти автентичними. Цитуючи тексти творів, дотримуємося правописної системи видання; у дужках зазначаємо номери тому та сторінки.

За нашими спостереженнями, фраземіка творів С. Воробкевича відображає загальнонародні тенденції, позначені етнопсихологічними особливостями, а також індивідуальні риси, у яких відбито вузьколокальні, регіональні ознаки та особливості авторського перетворення фразем. Фактичний матеріал дає підстави констатувати, що письменник уводить до художнього тексту фразему або у вихідній формі, або в трансформованій, що дає змогу подати усталений вислів оригінально, посилити його експресію, доповнити контекст гумористичним чи іронічним